

**Науково-дослідна робота
в бібліотеках Хмельниччини:
2018-2019 роки**

Вип. 14-15

Департамент інформаційної діяльності, культури,
національностей та релігій Хмельницької облдержадміністрації
Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека

**Науково-дослідна робота
в бібліотеках Хмельниччини:
2018-2019 роки**

Вип. 14-15

Хмельницький
2020

УДК 027.53 (477.43) : 001.89 (062.552) «2018/2019»
НЗ4

Науково-дослідна робота в бібліотеках Хмельниччини: 2018-2019 роки. Вип. 14-15 / Департамент інформаційної діяльності, культури, національностей та релігій Хмельниц. облдержадмін.; Хмельниц. ОУНБ; уклад. А. М. Гуменюк. – Хмельницький : ФОП Стрихар А. М., 2020. – 40 с.

Видання висвітлює результати науково-дослідної роботи Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки та публічних бібліотек області протягом 2018-2019 років.

Друкується за рішенням редакційно-видавничої ради Хмельницької ОУНБ, протокол № 3 від 12.08.2020 р.

Укладач: *Гуменюк А. М.*

Рецензент: *Маковська В. В.*

Відповідальна за випуск: *Чабан К. А.*

Важливим напрямком роботи публічних бібліотек є науково-дослідна робота, яка відіграє значну роль у формуванні інформаційного та культурного середовища. Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека як центр науково-дослідної роботи в бібліотечній галузі вивчає та прогнозує стратегію якісного бібліотечного обслуговування, систему надання послуг відвідувачам бібліотек, вводить в практику інноваційні процеси роботи.

Важливим фактором науково-дослідної роботи є проведення соціологічних досліджень: анкетувань, експрес-опитувань, моніторингів, спостережень, аналізів. Серед бібліотек набув популярності метод онлайн-опитувань через Google Forms. Даний метод є простим і швидким та потребує лише доступу до Інтернету та комп'ютера або мобільного гаджета.

У 2018 році завершено узагальнення матеріалів до Всеукраїнського дослідження **«Кадрові ресурси публічних бібліотек України: стан та перспективи розвитку»** (організатори – Міністерство культури України, Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого), про яке йшлося у випуску 13 «Науково-дослідна робота в бібліотеках Хмельниччини» (<https://bit.ly/36YB6eq>). Отримані відповіді допомогли з'ясувати рівень задоволеності роботою, привабливість роботи в конкретній бібліотеці, професійні орієнтири, пропозиції з поліпшення роботи (матеріали опитування <https://bit.ly/33MQZm6>).

У 2019 році бібліотеки області взяли участь у загальнодержавному дослідженні **«Вивчення стану бібліотечного обслуговування у об'єднаних територіальних громадах»** (організатори – Міністерство культури України, Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого) щодо вивчення стану бібліотечного обслуговування у об'єднаних територіальних громадах з

метою визначення відповідності бібліотечної мережі Державним соціальним нормативам забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні. Аналіз опитувального листа показав, що на момент передачі публічних бібліотек до комунальної власності ОТГ переважна більшість бібліотек відносилися до моделі «ЦБС (або окремі філії ЦБС)» після повної передачі майна бібліотек та їх фондів, більшість бібліотек позиціонують себе як самостійні публічні бібліотеки. Проаналізовано інформацію про загальну кількість бібліотек, їх кадровий склад, обсяг фактичних видатків на публічні бібліотеки із бюджету ОТГ на оплату праці, закупівлю книжок, передплату періодики, капітальні видатки, кількість придбаних комп'ютерів, їх підключення до мережі Інтернет, кількість бібліотек у приміщеннях яких проведено капітальні ремонти чи реконструкції.

У цьому ж році бібліотеки області взяли участь у загальнодержавному дослідженні **«Сучасна організаційна структура і кадрове забезпечення краєзнавчої діяльності в бібліотеках України»** (організатор – Національна історична бібліотека України). Метою дослідження було вивчити сучасний стан організації краєзнавчої діяльності в провідних регіональних бібліотеках України, виявити сильні й слабкі сторони, визначити шляхи оптимізації в контексті інноваційного розвитку бібліотек, що дасть можливість обґрунтувати необхідність якісних змін в організаційно-нормативному забезпеченні КБД на державному рівні, зокрема, й оновлення «Положення про краєзнавчу діяльність бібліотек».

Протягом 2018-2019 років Хмельницькою ОУНБ методом онлайн-опитування проведено наступні обласні дослідження:

- **«Вивчення хронологічного складу бібліотечних фондів публічних бібліотек області»** (обласне дослідження, 2018 р.);

- **«Вивчення потреб працівників бібліотек для розширення свого професійного світогляду»** (анкетування, 2018 р.) (с. 6);

- **«Краща книга Хмельниччини – 2017»** (загальнообласне анкетування, 2018 р.) (с. 11);

- **«Краща книга Хмельниччини – 2018»** (загальнообласне анкетування, 2019 рр.) (с. 13);

- **«Сільські бібліотеки Хмельниччини: сучасна модель»** (обласне дослідження, 2019 р.) (с. 16);

- **«Що читає методист»** (анкетування, 2019 р.);

- **«Стан інформатизації бібліотек області»** (щорічна маркетингова розвідка) (див. Додаток І, с. 37);

щорічні моніторинги:

- **«Підвищення кваліфікації бібліотечних спеціалістів області»** в рамках онлайн-клубу «Суч@сний методист»;

- **«Аналіз даних електронної системи моніторингу в публічних бібліотеках».**

За результатами зібраних матеріалів досліджень підготовлено статистичні таблиці, аналітичні записки і рекомендації, які використовуються при плануванні роботи та для покращення рівня обслуговування публічними бібліотеками області.

З результатами та підсумками проведених досліджень можна ознайомитися на веб-сайті Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки в розділі «Бібліотекарю», сторінка «Соціологічні дослідження» за посиланням: <https://bit.ly/3doEwIh>.

**«Вивчення потреб працівників бібліотек для
розширення свого професійного світогляду»**
(анкетування, 2018 р.)

Метою дослідження стало: дослідити потреби у професійному зростанні та визначити орієнтовні напрямки при плануванні заходів з підвищення кваліфікації.

Завдання дослідження:

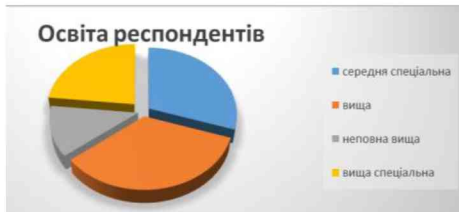
- дослідити, на скільки рівень професійної підготовки відповідає займаній посаді працівників бібліотек;
- визначити найбільш популярні ресурси інших бібліотек, для підвищення фахового рівня;
- визначити джерела та форми додаткової інформації.

Об'єктом дослідження стали бібліотечні працівники бібліотек Хмельниччини.

Предметом дослідження стали потреби працівників у професійному зростанні.

Дослідження було проведене за допомогою програми Google Forms у Інтернет-середовищі, в якому взяли участь 90 респондентів (бібліотечних фахівців області). У дослідженні взяли участь працівники Хмельницької ОУНБ та бібліотек Білогірського, Вінковоцького, Волочиського, Городоцького, Деражнянського, Дунаєвецького, Ізяславського, Кам'янець-Подільського, Красилівського, Летичівського, Новоушицького, Полонського, Славутського, Старосинявського, Старокостянтинівського, Теофіпольського, Хмельницького, Чемеровецького, Ярмолинецького районів та міст Кам'янець-Подільський, Хмельницький, Нетішин, Славута, Старокостянтинів.

За віком найбільша кількість – 75,6 % респондентів від 41 до 60 років. 34,4 %

респондентів мають вищу освіту, 30 % респондентів мають середню спеціальну освіту. Найбільша кількість 33,3 % респондентів займають посади бібліотекарів, 25,6 % – завідувачі бібліотекою. За стажем роботи найбільша кількість респондентів (25,6 %) за 30 років.

Актуальними темами для підвищення кваліфікації респонденти вважають: 16,7 % – впровадження УДК; 13,3 % – проектна діяльність бібліотек, написання проєктів; 11,1 % – нові, сучасні форми і методи роботи з користувачами, якісне та комфортне обслуговування користувачів, інноваційні технології обслуговування користувачів, зокрема у сільських бібліотеках.

В першу чергу, респондентів цікавлять інновації в бібліотечній справі з інтерактивних форм обслуговування користувачів – 22,2 %; проєктної діяльності – 12,2 %; електронної книговидачі – 7,8 %; впровадження УДК – 7,8 %; організації бібліотечного простору – 5,6 %; рекламної діяльності – 5,6 % та проведення вебінарів, скайп-консультацій – 4,4 %.

67,8 % респондентів найактивніше у роботі використовують розділ «Бібліотекарю» з сайту обласної універсальної наукової бібліотеки. Зокрема сторінки: підвищення кваліфікації – 3,3 %, фахова періодика – 3,3 %, обласні огляди-конкурси – 3,3 %, методична робота – 3,3 %, методичні рекомендації – 3,3 %.

Упродовж року респонденти працювали над проблемними питаннями: впровадження таблиць УДК в роботу бібліотек – 28,9 %; покращення якості обслуговування користувачів, впровадження нових сучасних форм роботи для обслуговування користувачів – 14,4 %; поповнення фонду бібліотеки, пошук коштів – 13,3 %; вивчення фонду бібліотеки та очищення від застарілої літератури, розкриття фонду – 7,8 %; залучення користувачів до бібліотеки – 5,6 %; залучення

позабюджетних коштів на придбання комп'ютерної техніки – 3,3 %.

За результатами дослідження виявили, що респонденти використовують в практиці роботи досвід бібліотек національного та державного значення:

- Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського – 1,1 %;

- Національної бібліотеки України ім. Ярослава Мудрого – 4,4 %;

- Національної бібліотеки України для дітей – 2,2 %;

- Державної науково-педагогічної бібліотека України імені В. О. Сухомлинського – 1,1 %;

- Публічної бібліотеки ім. Л. Українки міста Києва – 2,2 %.

Досвід бібліотек обласного значення:

- Хмельницької ОУНБ – 43,3 % респондентів;

- Хмельницької обласної бібліотеки для дітей ім. Т. Г. Шевченка – 7,8 %;

- Рівненської ОУНБ – 6,7 %;

- Хмельницької обласної бібліотеки для юнацтва – 2,2 %;

- Івано-Франківської ОУНБ ім. І. Франка – 2,2 %;

- Херсонської ОУНБ – 1,1 %;

- Житомирської ОУНБ ім. О. Ольжича – 1,1 %;

- Ужгородської ОУНБ – 1,1 %;

- Харківської ОУНБ – 1,1 %;

- Львівської обласної бібліотеки для дітей – 1,1 %;

- Харківської обласної бібліотека для юнацтва – 1,1 %;

Досвід бібліотек районного (міського) значення:

- Городоцької ЦБ – 7,8 %;

- Хмельницької МЦБС – 6,7 %;

- Ярмолинецької ЦБ – 5,6 %;

- Старокостянтинівської ЦРБ – 3,3 %;

- Деражнянської ЦБ – 1,1 %;
- Кам'янець-Подільської МЦБС – 1,1 %;
- Кам'янець-Подільської ЦРБ – 1,1 %;
- Хмельницької ЦРБ – 1,1 %;
- Ізяславської ЦРБ – 1,1 %;
- Краси́лівської ЦРБ – 1,1 %;
- Шепетівської ЦРБ – 1,1 %;
- Ізяславської РДБ – 1,1 %.

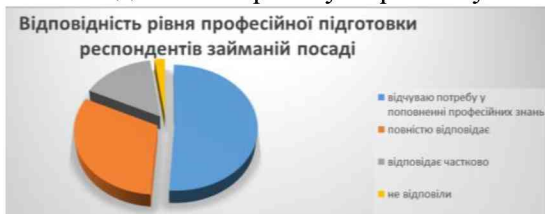
Респонденти планують обговорити з колегами на заходах з підвищення кваліфікації наступні найбільш актуальні на даний момент питання: впровадження УДК у практику роботи бібліотек – 21,1 %; нові форми роботи з користувачами – 15,6 %; інноваційні технології в бібліотеці – 10 %; сучасні інноваційні форми роботи з користувачами – 7,8 %; діяльність бібліотек в умовах адміністративної реформи в ОТГ, створення центральної бібліотеки ОТГ, діяльність сільських бібліотек – 7,8 %; проєктна діяльність бібліотек – 6,7 %; залучення позабюджетного фінансування – 6,7 %; краєзнавча робота бібліотек – 4,4 %; актуалізація бібліотечного фонду – 4,4 %.

Свій професійний рівень 83,3 % усіх опитаних респондентів підвищують на семінарах. 82,2 % – займаються самоосвітою. Проходять тренінги – 54,4 %. 48,9 % усіх опитаних надають перевагу практикумам. 26,7 % – відвідують курси підвищення кваліфікації.

Всього 51,1 % респон-

дентів відчувають потребу у поповненні професійних знань.

Востаннє респонденти підвищували кваліфікацію у Хмельницькій ОУНБ – 37,8 %, Рівненській НАКККіМ –

12,2 %, у центральних районних (міських) бібліотеках – 5,6 %.

72,2 % респондентів вміють і люблять працювати у команді. 21,1 % – працюють якщо треба. Люблять працювати самі – 14,4 %. Можуть бути виконавцем, але не відповідальним – 13,3 %. Люблять керувати – 6,7 %.

Джерелами додаткової інформації для 76,7 % респондентів є періодичні видання. Для 95,6 % усіх опитаних респондентів додатковим джерелом інформації є Інтернет.

Методичної допомоги респонденти потребують з питань впровадження УДК – 26,7 %; впровадження та використання нових сучасних інноваційних методів обслуговування користувачів з використанням інформаційних технологій – 14,4 %; довідково-бібліографічної та інформаційної роботи – 7,8 %; написання грантів та впровадження проєктів – 6,7 %; основ комп'ютерної грамотності – 3,3 %; нормативно-правової документації в організації роботи, зокрема у сільській бібліотеці – 3,3 %; створення та наповнення бібліотечних сайтів, блогів – 3,3 %; створення електронного каталогу, баз даних – 3,3 %.

Серед пропозицій щодо вдосконалення діяльності проведення заходів з розширення професійного світогляду респонденти вказали в першу чергу практикуми, спілкування з фахівцями, обмін досвідом, міжбібліотечні зустрічі – 28,9 %; вебінари – 17,8 %; семінари – 5,6 %; тренінги – 3,3 %; круглі столи – 2,2 %; нові інтерактивні форми роботи – 2,2 %.

Відповідно до аналізу результатів анкетування ***«Вивчення потреб працівників бібліотек для розширення свого професійного світогляду»*** бібліотекам рекомендовано:

- розробити план підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців області;

- заходи з розширення професійного світогляду проводити у формі практикумів, спілкування з фахівцями, обміну досвідом, міжбібліотечних зустрічей, вебінарів, семінарів, тренінгів, круглих столів, використовуючи нові інтерактивні форми роботи;

- продовжувати наповнювати розділ сайту ОУНБ «Бібліотекарю», зокрема, сторінки: «Підвищення кваліфікації», «Фахова періодика», «Обласні огляди-конкурси», «Методична робота», «Методичні рекомендації відповідно до потреб респондентів»; методичним центрам РБ, МБ, центральних бібліотек ОТГ вести роботу з даного напрямку на своїх офіційних сторінках сайтів, блогів.

«Краща книга Хмельниччини – 2017»

(обласне дослідження, 2018 р.)

Метою дослідження було: дослідити зміни в уподобаннях, які відбулися протягом року та вивчити попит користувачів та бібліотечних працівників на книги авторів та видавців Хмельниччини; заохотити до використання друкованих видань, зокрема літератури краєзнавчого характеру.

Завдання дослідження:

- забезпечення ефективної діяльності бібліотек області з метою створення умов для підтримки читання;

- вивчення бібліотечними працівниками смаків та потреб користувачів у друкованих виданнях місцевих авторів для подальшого удосконалення роботи бібліотек;

- проведення бібліотеками області власних соціологічних досліджень з проблем читання.

Об'єктом дослідження були: бібліотечні працівники та користувачі бібліотек області.

Предметом дослідження стала популяризація сучасної української літератури краю.

У дослідженні взяли участь **23** центральні районні, центральні міські бібліотеки області, центральні бібліотеки ОТГ. А саме: Білогірська Віньковецька, Волочиська, Городоцька, Деражнянська, Дунаєвецька, Ізяславська, Кам'янець-Подільська, Красилівська, Летичівська, Новоушицька, Полонська, Славутська, Старосинявська, Старокостянтинівська, Теофіпольська, Чемеровецька, Шепетівська, Ярмолинецька ЦБ та ЦМБ м. Кам'янець-Подільський, м. Хмельницький, м. Старокостянтинів, м. Нетішин та ЦБ Берездівської ОТГ.

Під час анкетування було опитано **987** респондентів: **279** (28,3 %) чоловіків, **708** (71,7 %) жінок.

За результатами загальнообласного дослідження *«Краща книга Хмельниччини»* переможцями стали:

- у номінації «Літературно-художнє видання»: Лора Підгірна за роман «Червона Офелія»;

- у номінації «Краєзнавчо-публіцистичне видання»: Володимир Захар'єв, Ігор Старенький, Сергій Шпаковський за видання «Замки, фортеці, пізньосередньовічні міські укріплення Хмельницької області»;

- у номінації «Довідкові видання»: Олексій Тимошук, Микола Зведенюк, Василь Климчик за видання «Ліси Хмельниччини».

На основі фондів Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки переможцями *«Найбільш резонансна книга»* стали видання:

- у номінації «Науково-популярне видання»: Юрій Блажевич за видання «Нариси історії православ'я Поділля»;

• у номінації «Довідкове видання»: Петро Маліш за видання «Безкровний серпень» та Богдан Теленько за видання «Соловецький мартиролог Поділля».

«Краща книга Хмельниччини – 2018»

(обласне дослідження, 2019 р.)

Метою дослідження було: дослідити читацькі уподобання та попит на книги авторів та видавців Хмельницької області, заохотити до використання друкованих видань як джерел інформації та стимулювати до активного читання літератури краєзнавчого характеру.

Завдання дослідження:

- забезпечення ефективної діяльності бібліотек області з метою створення умов для підтримки читання;
- вивчення бібліотечними працівниками смаків та потреб користувачів у друкованих виданнях місцевих авторів для подальшого удосконалення роботи бібліотек;
- проведення бібліотеками області власних соціологічних досліджень з проблем читання.

Об'єктом дослідження були: відвідувачі та фахівці публічних бібліотек області.

Предметом дослідження стала популяризація сучасної української літератури краю.

У дослідженні **взяли участь** представники 27 центральних районних, міських, центральних бібліотек об'єднаних територіальних громад та міських, сільських, селищних публічних бібліотек. А саме: Білогірського, Вінковоцького, Деражнянського, Ізяславського, Кам'янець-Подільського, Славутського, Старокостянтинівського, Теофіпольського, Шепетівського, Ярмолинецького районів, Маківської, Гуменецької, Жванецької, Антонінської, Гвардійської, Гуківської, Дунаєвецької, Волочиської,

Городоцької, Красилівської, Летичівської, Новоушицької, Полонської, Старосинявської, Чемеровецької ОТГ, бібліотек міст Кам'янець-Подільський, Хмельницький, Старокостянтинів, Нетішин та Славута.

Під час анкетування було опитано **1056** респондентів: **315** чоловіків (29,8 %) та **741** жінка (70,2 %).

За результатами обласного дослідження *«Краща книга Хмельниччини»* переможцями стали:

- у номінації «Літературно-художнє видання»: Наталія Поліщук за видання «Час квітів: вірші з історіями»;

- у номінації «Краєзнавчо-публіцистичне видання»: Ігор Петраш, Сергій Шпаковський, Василь Климчук за видання «Новоушиччина: історія в пам'ятках»;

- у номінації «Довідкове видання»: Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека за видання «Учені Національної академії наук України: Хмельницька область: до 100-річчя НАН України» (біобібліографічний покажчик).

На основі фондів Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки переможцями *«Найбільш резонансна книга»* стали видання:

- у номінації «Науково-популярне видання»: Віктор Адамський за видання «Просвіти Поділля в добу Української Центральної Ради (березень 1917 – квітень 1918 рр.)»;

- у номінації «Довідкове видання»: Інна Шоробура, Олександр Галус за видання «Об'єднані територіальні громади Хмельниччини»;

- у номінації «Художня література»: Неоніла Яніцька за видання «Автограф вічної ріки».

За результатами обласного дослідження **«Краща книга Хмельниччини»** бібліотекам області рекомендовано:

- привернути увагу жителів населених пунктів до книги та популяризації читання як основного чинника всебічного розвитку особистості;
- укомплектувати бібліотечні фонди краєзнавчими виданнями;
- активізувати роботу літературних клубів/об'єднань за інтересами з популяризації кращих книг Хмельниччини та творчості подільських авторів;
- здійснити комплекс заходів по сторінках номінованих книг (літературні зустрічі з авторами книг, обговорення, тематичні уроки, літературні читання, виставки книг тощо);
- систематично здійснювати моніторинг попиту користувачів на краєзнавчі видання.

Детальніше з підсумками дослідження та списком читацьких вподобань користувачів бібліотек можна ознайомитися за посиланням: <https://bit.ly/3lCSObd>.

**«Сільські бібліотеки Хмельниччини:
сучасна модель»**
(обласне дослідження, 2019 р.)

Метою дослідження було: вивчити роль сільських бібліотек в житті мешканців Хмельниччини, визначити їх оптимальну модель функціонування, яка б відповідала сподіванням користувачів.

Завдання дослідження:

- вивчити думку респондентів щодо ролі сільських бібліотек та їх значення у житті громади;
- визначити доступність сільської бібліотеки;
- визначити найпопулярніші послуги, які можуть отримати користувачі в бібліотеці;
- визначити види послуг, які бажали б відвідувачі бібліотек додатково отримувати;
- дізнатися думку опитуваних щодо поліпшення роботи сільської бібліотеки;
- розробити рекомендації щодо розвитку бібліотек, покращення бібліотечного обслуговування, створення сучасної моделі бібліотек на основі даних соціологічного дослідження, враховуючи думку опитаних користувачів (респондентів).

Об'єктом дослідження стали користувачі сільських публічних бібліотек Хмельницької області.

Предметом дослідження стали потреби респондентів у покращенні бібліотечного обслуговування.

Дослідження було проведене за допомогою онлайн-програми для адміністрування опитування Google Forms. У дослідженні взяли участь **1782 респонденти** – користувачі сільських бібліотек Білогірського, Вінковецького, Волочиського, Городоцького, Деражнянського, Дунаєвського, Ізяславського, Кам'янець-Подільського, Красилівського, Лещинського, Новоушицького, Полонського, Славутсько-

го, Старосинявського, Старокостянтинівського, Теофіпольського, Хмельницького, Чемеровецького, Шепетівського районів.

Із загальної кількості опитаних у дослідженні взяли участь **575** чоловіків (32,3 %) та **1207** жінок (67,7 %).

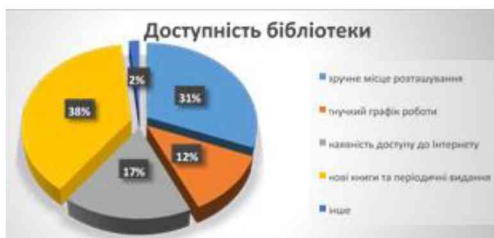
Згідно з результатами дослідження 35 % респондентів є користувачами бібліотек не більше п'яти років. До 20 років бібліотекою користуються 23,5 % опитаних. Найчастіше відвідують бібліотеку люди віком від 20 до 35 років (35,1 % опитаних). Найменша частка – 15,2 % люди віком понад 55 років.

За професійним розподілом найчастіше звертаються до бібліотеки державні службовці – 36 %, безробітні – 10,9 %, працівники освіти (педагоги, вихователі) – 10,3 %, студенти – 9 % – це люди, які найбільше потребують професійної, освітньої, офіційної інформації у своїй повсякденній діяльності.

80,5 % респондентів відповіли, що бібліотека, яку вони відвідують, повністю задовольняє їх інформаційні потреби.

Для 40,7 % респондентів сільська бібліотека – це місце отримання книг та періодичних видань, для 22,8 % – це інформаційний центр громади.

На думку респондентів, доступність бібліотеки проявляється у можливості користуватись книжковими новинками та періодичними виданнями для 38 %, у зручному місці розташування для 30,9 %, у наявності доступу до Інтернету для 17,3 %. Серед інших відповідей 27 % опитаних вважають, що доступність

бібліотеки залежить від кваліфікованого та привітного бібліотекаря, можливості провести дозвілля в бібліотеці за грою в теніс, шахи чи більярд, відвідувати цікаві заходи та переглядати книжкові виставки.

В результаті опитування виявилось, що сільські жителі найчастіше користуються саме традиційними бібліотечними послугами: 62,6 % респондентів відвідують бібліотеку з метою отримання літератури з фонду бібліотеки і 22,7 % переважно відвідують бібліотечні заходи та клуби за інтересами, попрацювати за комп'ютером приходять 10,7 % і 3,4 % скористатись електронними адміністративними, соціальними, правовими послугами.

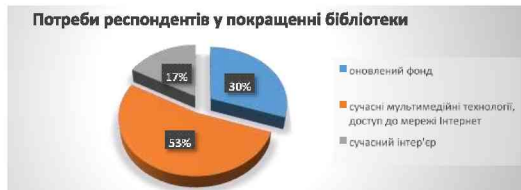
Респонденти бажають отримувати в сільських бібліотеках наступні послуги:

- доступ до мережі Інтернет, робота з комп'ютером – 38,9 %;
- доставка книг додому – 17 %;
- майстер-класи з квілінгу, вишивання, в'язання – 16,9 %;
- проведення заходів в форматі «Жива бібліотека», зустрічей з відомими людьми, організація та проведення бібліотечних акцій, заходів за межами бібліотеки для дорослого населення – 8,1 %;
- сканування, ксерокопіювання, друк, ламінування – 5,2 %;
- збільшити надходження сучасної літератури та періодичних видань (в т. ч. краєзнавчу, художню, медичну, дитячу книгу; періодичні видання з сільського господарства, декору та рукоділля) – 5,0 %.

На початку опитування 80,5 % респондентів відповіли, що бібліотека, яку вони відвідують, повністю задовольняє їх інформаційні потреби. Проте, з наступних анкетних питань більш чітко видно потреби користувачів у

розширенні бібліотечних послуг та у покращенні бібліотеки загалом. В результаті лише 7,1 % опитаних повністю задовольняють послуги, які надає їхня бібліотека.

Для покращення роботи бібліотек своїх громад 50,7 % респондентів висловили бажання мати можливість користуватись сучасними мультимедійними

технологіями та доступом до Інтернету. Хотіли б, щоб частіше оновлювався бібліотечний фонд 29 % опитаних і 16,1 % бажають приходити в бібліотеку з затишним сучасним інтер'єром.

В результаті проведеного дослідження виявлено, що сільська бібліотека не повністю задовольняє потреби користувачів. Наразі, гостро стоїть питання в оновленні матеріально-технічної бази, комп'ютеризації бібліотек, проведенні заходів, які б згуртовували громаду, наданні сучасних послуг, актуалізації бібліотечних фондів.

Згідно з результатами обласного дослідження **«Сільські бібліотеки Хмельниччини: сучасна модель»** бібліотекам рекомендовано:

- ініціювати співпрацю з органами влади, яким, в свою чергу, слід звернути увагу на покращення матеріально-технічного стану бібліотек, їх освітлення та опалення, забезпечення жителів доступом до сучасних послуг в бібліотеці (придбання техніки, підключення до Інтернету);

- здійснювати регулярний контроль за кількісним та якісним комплектуванням книгозбірень, в тому числі документами на нетрадиційних носіях інформації, електронних видань;

- для більш повного та якісного задоволення потреб і запитів користувачів в одержанні необхідної інформації продовжувати їх вивчення в усіх центральних бібліотеках;

- для популяризації книги, читання, знань, особливо серед молоді та дорослого населення, створювати умови для підвищення читацької активності, рівня культурної компетентності користувачів, доносити до читацької аудиторії інформацію про нові надходження та забезпечувати книгою читачів на дому;

- розробити заходи щодо використання довідкового апарату бібліотек, ознайомлення з користуванням електронними каталогами як обласних, так і провідних бібліотек України, активізувати доставку документів через МБА та ЕДД;

- активізувати роботу бібліотек щодо поінформованості користувачів про діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування;

- в подальшій роботі враховувати зауваження та пропозиції користувачів щодо поліпшення роботи бібліотечних закладів.

Підсумковий документ дослідження з повним аналізом анкетних даних та рекомендацій розташований за посиланням: <https://bit.ly/3nGPdeb>.

Соціологічні дослідження в бібліотеках області

Публічні бібліотеки області беруть участь у науково-дослідній роботі ОУНБ та задля вивчення думки користувачів організовують власні опитування. Найчастіше бібліотеки вивчають роль читання в житті громади, читацькі інтереси різних вікових груп, думку читачів про сучасну бібліотеку, рівень задоволення їх інформаційних потреб, якість наданих бібліотечних послуг.

Протягом 2018-2019 років публічними бібліотеками проведено **74** власних соціологічних дослідження (2018 р. – **34**, 2019 р. – **40**).

Нижче наведені матеріали підготовлені працівниками центральних бібліотек і публікуються мовою оригіналу та в авторській редакції.

З метою виявлення основних пріоритетів життєдіяльності сільської молоді, її захоплень та цілей у житті, в бібліотеках **Волочиської ОТГ** проведено соціологічне дослідження **«Сільська молодь: ідеали, прагнення, можливості»** (2018 р.). У дослідженні взяли участь **70** респондентів із 19 сільських бібліотек ОТГ. Більшість з них жінки – **68,6 %**. Вік респондентів від 15 до 17 років – **54 %**, від 18 до 21 – **37 %**, від 22 і більше – **8,6 %**. Аналіз анкет показав, що **80 %** молоді не бачить перспектив розвитку села і не пов'язує свого майбутнього з ним. У вільний від навчання або роботи час респонденти віддають перевагу: користуванню ПК та Інтернету – **58,6 %**, зустрічі з друзями – **22,8 %**, читанню книг, газет, журналів – **17 %**, перегляду телепередач – **11 %**. Серед основних проблем, з якими стикається сучасна сільська молодь, **58,6 %** опитаних називають безробіття. Найбільш привабливими для молоді є професії: юриста, лікаря, програміста, журналіста, фінансиста, дизайнера, вчителя. Найменш привабливими: столяра, працівника сільського господарства, електрика, водія, кравця, бібліотекаря, кухаря. **25 %** респондентів хотіли б відкрити власну справу.

До «Топ-10» найвідоміших постатей опитані відносять: Тараса Шевченка, Лесю Українку, Ліну Костенко, Андрія Шевченка, Святослава Вакарчука, Анатолія Ломаченко, Богдана Хмельницького, В'ячеслава

Чорновола, Володимира Кличка, Івана Франка.

95 % респондентів переконані, що читати для молоді сьогодні потрібно і хочуть бачити у бібліотеці більше творів сучасної літератури, молодіжну періодику, галузеву літературу та з навчальних програм, комп'ютери з доступом до Інтернету. Разом з тим, лише 12,8 % молоді відповіло, що часто відвідують бібліотеку, 37 % – 1-2 рази на місяць, 8,6 % – 1-2 рази на рік. Більшість сучасних молодих людей, а це 74 %, цікавить художня література. На запитання, яка з прочитаних книг найбільш сподобалась, найчастіше відповідали: Люко Дашвар «Село не люди», Василь Шкляр «Чорний ворон», Улас Самчук «Марія», Джейн Остін «Гордість та упередження», Пола Гюкінз «Дівчина у потягу», Марія Ремарк «Життя в борг», Елвін Уайт «Павутиння шарлоти», Люко Дашвар «Молоко з кров'ю», Ярослав Дегтяренко «Ярино, вогнику мій».

51 % респондентів вважають, що для покращення роботи бібліотеки необхідно зробити ремонт, 38,6 % – придбати ПК та підключити Інтернет, 10 % – більше нових книг. За шкалою від 1 до 5 оцінили роботу бібліотеки на п'ятірку – 60 %, на четвірку – 34 %, на трійку – 5,7 %.

В результаті дослідження було виявлено, що 95 % молоді переконані – читати потрібно і надають перевагу творам сучасної літератури українського авторства, молодіжній періодиці, галузевій літературі, а також хочуть мати можливість користуватись в бібліотеці комп'ютерами з доступом до Інтернету. Близько 50 % опитаних відвідує бібліотеки не рідше 1-2 разів на місяць і вважає, що для покращення роботи бібліотек потрібен сучасний ремонт.

Городоцькою центральною бібліотекою проведено соціологічне дослідження *«Сучасна бібліотека – інформаційний центр громади»*. Основними завданнями

дослідження бібліотека поставила: проаналізувати роботу центральної бібліотеки та визначити напрямки для її розвитку з точки зору користувачів; визначити професійний рівень бібліотечних фахівців.

В опитуванні взяли участь **130** респондентів – 65 % жінок та 35 % чоловіків. 42 % опитаних віком від 46 до 60 років, 35 % – від 30 до 45, 23 % – від 18 до 29 років. З них за професійними ознаками й родом занять 31 % – це службовці, 27 % – учні та студенти, 14 % – працівники органів влади, 28 % – інші. 49 % опитаних відповіли, що відвідують бібліотеку кілька разів на місяць, 43 % – кілька разів на рік, 8 % – по мірі необхідності.

В результаті опитування виявилось, що 31 % користувачів вважають бібліотеку центром отримання інформації. 29 % відповіли, що бібліотека для них є місцем проведення вільного часу. 19 % вважають її центром культурного життя, а 18 % – місцем для нових знайомств та спілкування. 37 % респондентів звертаються до бібліотеки, щоб підібрати літературу для дозвілля, 18 % – для навчання, 16 % приходить до бібліотеки, щоб задовольнити свої професійні потреби, 13 % – з метою відвідування соціокультурних заходів.

Графік роботи бібліотеки, оперативність обслуговування та професійні якості бібліотекарів влаштовує 73 % опитаних. 11 % не влаштовує графік роботи (пропонують працювати без вихідних). 29 % респондентів вказують на дефіцит нової літератури та хочуть комфортних умов, включаючи ремонт і придбання нових меблів. Не влаштовує повнота наданої інформації та якість інтернет-послуг (пропонують оновити ПК) 28 % опитаних.

На запитання про проблеми бібліотеки після підпорядкування її ОТГ респонденти згадували про незручності в користуванні бібліотекою та її розміщенні. 87 % респондентів відомо про необхідність ремонту

відділів обслуговування та заміни опалення бібліотеки. Для підняття іміджу бібліотеки 65 % хотіли б покращення технічного оснащення бібліотеки, придбання нової літератури, періодичних видань та забезпечення комфортних умов для роботи і відпочинку. Якісної реклами послуг бібліотеки потребують 22 % респондентів, 12 % хочуть більше клубів за інтересами. Половина опитаних готові допомогти бібліотеці здійснити зміни на краще, 24 % не готові допомагати та підтримувати, 26 % було важко відповісти.

У підсумку виявилось, що близько половини опитаних відвідує бібліотеку кілька разів на місяць, щоб взяти нову книгу для дозвілля, навчання чи професійних потреб. Більша половина опитуваних вважає, що децентралізація не вплинула на якість обслуговування у бібліотеці і проблеми залишились ті самі – недостатнє фінансування на придбання нової літератури, необхідність покращення матеріальної бази, створення комфортних умов і готові допомагати бібліотеці у змінах. Користувачі, які приходять до бібліотеки грати у настільні ігри, займатись рукоділлям пропонують, щоб бібліотека працювала у вихідні дні – цю можливість слід розглянути.

Професійні якості та оперативність обслуговування влаштовують більший відсоток опитуваних через те, що бібліотечні працівники шукають альтернативні джерела інформації у відповідь на дефіцит друкованої літератури.

Соціологічна робота бібліотек Деражнянського району у 2019 році спрямовувалась на виявлення запитів користувачів та підвищення якості їх обслуговування. З цією метою **Деражнянською центральною районною бібліотекою** проведено дослідження *«Якою на ваш погляд має бути сучасна бібліотека?»*. Мета дослідження –

визначити шляхи удосконалення бібліотечно-інформаційного обслуговування та пріоритети розвитку бібліотеки на майбутнє. Виявилось, що бібліотечний фонд районної бібліотеки задовольняє 40 % потреб користувачів, 15 % покидають бібліотеку незадоволеними, 8 % користувачів надали б перевагу Інтернету як джерелу інформації.

Результати дослідження показали, що для більшої половини користувачів недостатньо наявного бібліотечного фонду для задоволення інформаційних потреб. Опитані хочуть бачити в бібліотеці більше нової літератури з різних галузей знань. Всього 8 % респондентів віддають перевагу перед книгою Інтернету. Тому перед бібліотекою стоїть завдання – використати всі доступні джерела і методи для поповнення бібліотечного фонду новою дозвіллевою та галузевою літературою.

На базі сільських бібліотек **Жванецької ОТГ** у 2019 році проведено соціологічне дослідження *«Якою, на ваш погляд, має бути бібліотека в ОТГ?»*. Оскільки з реформою децентралізації значно змінилась специфіка роботи більшості сільських бібліотек, метою дослідження стало дізнатись у користувачів наскільки ефективна діяльність закладів, як покращити їх роботу, чи актуальні та сучасні методи їх роботи, що потрібно зробити для покращення роботи.

Дослідження проводилось методом анкетування, в якому взяли участь 35 респондентів. За результатами відповідей 29 % хочуть бачити в бібліотеках оновлення матеріально-технічної бази. 34 % відповіли, що їм важливо мати можливість користуватись в бібліотеці комп'ютерною технікою. 20 % опитаних важливе сучасне комплектування фонду та більше масових заходів. 17 %

вважають, що всі види бібліотечних послуг повинні надаватись на високому рівні.

За результатами дослідження зроблено наступні висновки: для кращого задоволення інформаційних потреб користувачів потрібно забезпечити придбання в бібліотеки ОТГ комп'ютерної техніки, комплектувати бібліотечні фонди сучасною літературою, якісно задовольняти запити користувачів, використовуючи всі можливі джерела інформації.

Кам'янець-Подільською районною бібліотекою у 2019 році було проведено дослідження серед сільських бібліотек-філій *«Літературний портрет читача»*. Мета дослідження полягала у виявленні літературних уподобань читачів, визначенні найкращих українських та зарубіжних письменників, впливу книжки на людину в сучасному світі необмежених технічних можливостей. У дослідженні взяли участь **160** респондентів віком від 11 до понад 60-ти років. Переважна більшість опитаних жінки – *61,8 %*. Серед опитаних були студенти вузів, технікумів, коледжів, ПТУ – *26,2 %*, пенсіонери та непрацюючі – *25 %*, учні – *21,2 %*, службовці – *19,3 %*, робітники – *8,1 %*.

Всі опитані відповіли, що люблять читати. На запитання, що читали останнім, більшість назвало твори українських письменників як класичних – Т. Шевченка, Л. Українки, М. Вовчок, О. Кобилянської, П. Куліша, І. Котляревського, так і сучасних – О. Забужко, М. та С. Дяченків.

Більшість респондентів відповіли, що хороша книга змушує людину думати та розвиває логічне мислення. *52 %* респондентів вважають королем/королевою української літератури Т. Шевченка та Л. Костенко. Серед зарубіжних авторів перевагу надано В. Шекспіру, Е. По,

Р. Олдінгтону, Ж. Санд, С. Цвейгу. Практично всі опитані вважають, що кожна людина має прочитати «Біблію» та «Кобзар». На запитання: *«Як ви гадаєте, за «прогресу» і майже необмежених технічних можливостей книжка ще має вплив на людину?»*, відповіді були однозначні – книжка викликає емоції зовсім інші, набагато позитивніші, ніж Інтернет; книга асоціюється з чимось вічним, вчить мислити, аналізувати та бути людиною.

В результаті дослідження було виявлено, що користувачі найчастіше для читання обирають саме українських авторів, і не лише твори сучасників, але і класичну українську літературу. Тому важливо комплектувати бібліотечні фонди книгами українських письменників. Виявилось, що респонденти вважають, що читання важливе для сучасної людини і технічний прогрес ніколи не витіснить його позиції. Дослідження показало, що відвідувачі люблять і хочуть читати, тому потрібно більше проводити заходів щодо поширення та популяризації читання серед громади, комплектувати бібліотечні фонди літературою сучасних українських авторів та привертати увагу до творів українських класиків.

У 2018 році **Летичівською публічною бібліотекою** проведено регіональне дослідження серед сільських бібліотек-філій *«Стан бібліотечного обслуговування населення в Летичівській ОТГ»*, метою якого стало вивчення стану бібліотечного обслуговування в громаді та обслуговування населених пунктів з малою кількістю жителів.

В результаті дослідження виявилось, що з 20 зареєстрованих сільських бібліотек у Державному реєстрі діючих є 18. Призупинена діяльність Терлівської та

Чаплянської сільських бібліотек. В 14 старостатах громади нараховується 44 села з населенням 9265 чоловік. Крім стаціонарного є нестаціонарне обслуговування – 5 бібліотечних пунктів та 7 сіл обслуговувалось методом книгоношення. 15 сіл громади не мають бібліотечного обслуговування. Населення в цих селах не перевищує 200 чоловік, а у 7 з них населення менше 100 чоловік. Виявилось, що по 2 бібліотеки мають Бохнянський, Кудинський та Ялинівський старостати, а Прилужнянський старостат, маючи 4 села, не має жодної бібліотеки.

Анкетування показало, що автобусне сполучення в селах, де немає бібліотек, відсутнє. Більшість з цих сіл мають далеку відстань до найближчої бібліотеки та до центру громади.

В окремих бібліотеках є якісні зміни. Проводяться ремонтні роботи в Козачківській та Ялинівській сільських бібліотеках, придбано комп'ютери в Новокостянтинівську, Грушковецьку, Сусловецьку, Голенищівську та Руднянську бібліотеки.

Завдяки дослідженню виявлено, що бібліотеки потребують покращення матеріально-технічної бази, ремонтів, придбання книг та періодики. Лише два бібліотекарі з 18 опитаних працюють на повну ставку, 9 – на 0,75 та 7 – на 0,5 ставки. Навіть за таких умов праці бібліотекарі беруть активну участь у загальногромадських заходах, співпрацюють з активом села, волонтерами, соціальними службами.

Висновки дослідження дають інформацію про стан обслуговування населення громади, особливо віддалених сіл, що стане в нагоді для перспективи пошуку шляхів покращення стану бібліотечної діяльності, збереження мережі бібліотек, недопущення практики призупинення їх

діяльності, покращення їх матеріальної бази, можливої оптимізації мережі бібліотек.

Центральною бібліотекою Полонської ОТГ у 2018 році проведено дослідження у формі анкетування людей з обмеженими можливостями *«Інтеграція людей з інвалідністю по зору в інформаційний простір»*. Метою дослідження стало виявлення інформаційних, дозвіллевих, навчальних потреб та додаткових послуг бібліотеки для людей з інвалідністю по зору та створення умов за принципами універсального дизайну.

В анкетуванні взяли участь **20** осіб, з них: 14 жінок і 6 чоловіків різної вікової категорії від 23 до 82 років. 14 осіб – пенсіонери, 4 – працюючі, 1 – студент, 1 – безробітний. За результатами опитування **100 %** респондентів відвідують бібліотеку і користуються центральним входом, хоча **25 %** з них вважають, що на шляху до бібліотеки існують перешкоди, а саме: транспорт, сходинок, відсутність вказівників, високі пороги. **85 %** респондентів не користуються послугою «книгоношення», а відвідують бібліотеку самостійно. Навчатись читати і писати шрифтом Брайля охочих виявилось **40 %**. Відвідувати екскурсії, кіносеанси з тифлокоментарем бажають **85 %** опитаних. Більшість опитаних (**75 %**) виявили бажання отримувати додаткові послуги від бібліотеки: електронну доставку документів, запис аудіокниг на особистий плеєр.

Підсумовуючи дослідження, можна зробити висновок, що особливі відвідувачі бібліотеки бажають користуватися аудіокнигами, послугою «книгоношення», проводити дозвілля в бібліотеці, граючи у настільні ігри. Для користувачів, які виявили бажання навчатись писати і читати шрифтом Брайля, необхідно придбати приладдя для

навчання. Людям, бажаючим відвідувати кіносеанси з тифлокоментарем, необхідно створити базу даних кінофільмів та озвучити екскурсії до музею історії Полонного. Потрібно промаркувати сходи, встановити вказівники та таблички в контрастному кольорі для більшої зручності користувачів з вадами зору.

У 2019 році **Ярмолинецькою центральною районною бібліотекою** проведено анкетування *«Бібліотека очима молоді»*, метою якого стало вивчення думки користувачів про бібліотечно-інформаційні послуги; розширення уявлень про соціальні та професійні характеристики користувачів, мотиви їхніх звернень до бібліотеки; визначення шляхів удосконалення бібліотечно-інформаційного обслуговування; вивчення якості, комфортності обслуговування; оцінка роботи книгозбірні, а також окреслення пріоритетів розвитку бібліотеки на майбутнє. В опитуванні взяли участь **43** респонденти.

Для 54,2 % опитаних бібліотека є джерелом інформації, для 21,8 % місцем для читання. 15 % відповіли, що бібліотека для них – храм книг, 9 % опитаних було важко відповісти. 84,3 % респондентів інколи відвідують бібліотеку, регулярно – 15,7 %. Найчастіше приходять до бібліотеки за книгами – 55,4 %, відвідати заходи – 33,4 %, за навчальними матеріалами – 11,2 %. Друкованим виданням надають перевагу 54 % опитаних. 84 % повністю задовольняють свої інформаційні потреби, використовуючи фонд бібліотеки. 16 % респондентів не можуть отримати в бібліотеці необхідних видань.

98 % опитаних подобаються соціокультурні заходи, які проводяться в бібліотеці, але радять більше проводити заходів на патріотичну тематику (42 %), по краєзнавству (23 %), зустрічі з письменниками-фантастами (35 %).

Для покращення роботи бібліотеки користувачі хочуть, щоб в бібліотеці було тепло – 43 %, мати можливість користуватись в бібліотеці електронними книгами та планшетами – 41 %, оновлення книжкового фонду – 16 %. На запитання, якою бачать бібліотеку майбутнього, 45 % респондентів відповіли, що хочуть більше новітніх технологій; 28 % – сучасний інтер'єр та меблі; 16 % бачать бібліотеку сучасною та комбінованою для різних вікових категорій; 11 % – облаштованою більш зручними місцями для читання.

В результаті проведеного дослідження виявлено, що більша половина опитаних приходить до бібліотеки саме за друкованою книгою, але не проти, щоб бібліотека мала у своєму ресурсі електронні книги та планшети. Лише 16 % опитаних не знаходять в бібліотеці всіх необхідних видань, тому перед бібліотекою стоїть завдання – дослідити незадоволені запити та по можливості доукомплектувати бібліотечний фонд. Відповідно до порад респондентів, бібліотека плануватиме більше заходів на патріотичну, краєзнавчу тематики та організовуватиме зустрічі з письменниками. Ще одним завданням є зонування простору бібліотеки, створення окремих зручних зон для читання, осучаснення інтер'єру, його адаптація для різних категорій населення.

Протягом 2018-2019 років **Кам'янець-Подільська міська центральна бібліотека** та бібліотеки-філії провели вісім соціологічних досліджень, більшість з метою вивчення читацьких уподобань користувачів. Минулого року з метою з'ясування ролі книги та читання в житті сучасної молоді, читацьких уподобань та потреб в інформації, а також задля підняття престижу читання в Кам'янець-Подільській міській централізованій бібліотечній системі було організовано соціологічне

дослідження *«Молодь і бібліотека: сучасна картина читання»*. Респондентами стали **100** користувачів центральної бібліотеки та бібліотек філій віком від 15 до 21 року. З них віком 15-17 років – 56 %, віком 18-21 – 44 %. Більшість опитаних – жінки (68 %).

86 % опитаних люблять читати і любов до читання розвинулась завдяки читанню в дитинстві казок батьками чи рідними (32 %), розповідям старших про цікаві книги (32 %), відвідуванню бібліотеки (26 %), щоденному читанню дорослих як прикладу для наслідування (21 %), розмовам з дорослими про прочитане (19 %). 72 % вважає, що читання та обговорення книг в сім'ї сприяють кращому взаєморозумінню.

46 % опитаних приходять до бібліотеки, щоб знайти матеріали, необхідні для виконання навчальних завдань; 32 % – за книгами та іншими матеріалами, що пов'язані з особистими інтересами та вподобаннями; 16 % – скористатися Інтернетом, ксероксом або сканером; 12 % – відвідати бібліотечний захід, заняття клубу. Книга для респондентів – це більше як спосіб цікаво провести час (34 %), тренування розуму (41 %), естетична та душевна насолода (32 %). 61 % опитаних читають книги, тому що для них це цікаво та важливо. 28 % читають, тому що цього потребує навчальна програма. 18 % читають для розваги, а 16 % роблять це завдяки електронним гаджетам. Серед авторів і назв книг, які вказали респонденти з недавно прочитаних, переважають сучасні автори: С. Жадан, С. Кінг, Коельйо, А. Кокотюха, В. Лис, Д. Роулінг, В. Шкляр, Й. Ягелло. 69 % опитаних не беруть участі в літературних форумах чи чатах в Інтернеті, але 83 % цікавляться літературними новинками українських та зарубіжних авторів.

Щодо форм популяризації книги та читання, то респонденти більше надають перевагу зустрічам з

авторами книг – 47 %; рекомендаціям книг авторитетними особистостями (акторами, співаками, спортсменами, літературознавцями) – 27 %; літературним або поетичним вечорам – 23 %; виставкам топ-видань – 23 %; презентаціям бестселерів – 19 %.

Пріоритетним проведенням вільного часу для респондентів виявилось: читання для душі – 63 %; комп'ютер – 37 %; телевізор, музика, відео – 34 %; домашні справи – 25 %; прогулянки на природі – 23 %; спорт – 19 %. Слід зауважити, що усі опитані давали по 2-3 відповіді, підкреслюючи тим різноманітність своїх уподобань. Позитивним моментом є те, що 2/3 респондентів у вільний час таки читають.

Дослідження чітко показало портрет респондента – це молода людина, яка любить читати, якій з дитинства прищепили любов до книги і читання батьки та старші члени родини, яка приходить до бібліотеки за книгами і матеріалами для дозвілля, навчання, професійного розвитку. Молоді люди мають потребу в новій цікавій літературі та в доступі до мережі Інтернет. Респонденти не втратили інтересу до книги, читають сучасних українських письменників, цікавляться літературними новинками, але не беруть участі у літературних форумах, мало цікавляться літературними чатами. Сучасний користувач вірить, що читання та обговорення книг в сім'ї сприяють кращому взаєморозумінню, надає перевагу «живому» спілкуванню з авторами книг, у вільний час займається читанням для душі. Враховуючи результати дослідження при плануванні роботи, потрібно включати більше цікавих зустрічей з письменниками та іншими відомими особистостями (акторами, співаками, спортсменами, журналістами, літературознавцями), залучати користувачів до спільного проведення літературних форумів, організовувати сімейні дні читання.

Нетішинською міською бібліотекою в 2019 році проведено бліц-опитування **«Бібліотека очима користувача»**, метою якого було вивчення думки користувачів про бібліотечно-інформаційні послуги; розширення уявлень про соціальні та професійні характеристики користувачів, мотиви їхніх звернень до бібліотеки; вивчення якості обслуговування; оцінка роботи бібліотеки, окреслення пріоритетів розвитку бібліотеки на майбутнє.

В результаті аналізу відповідей зроблено висновки, що користувачі хочуть бачити в бібліотеках більше книг сучасних українських авторів, літератури технічної та науково-популярної тематики, книг для підлітків. Респонденти вважають, що для більш успішної діяльності бібліотек міста потрібно: поповнювати бібліотечний фонд документами на нетрадиційних носіях інформації, електронними виданнями; підвищувати ефективність використання документів, популяризувати наявні видання в фонді бібліотеки; формувати в бібліотеці сприятливі умови для популяризації книги, читання, знань, особливо серед молоді, створювати умови для підвищення читацької активності, рівня культурної компетентності користувачів; впроваджувати в роботу сучасні комп'ютерні технології, активно використовувати їх для обслуговування користувачів, розширювати спектр платних послуг; активізувати роботу щодо поінформованості користувачів про послуги бібліотеки.

Протягом двох років **Хмельницькою міською центральною бібліотекою та бібліотеками-філіями** було проведено 11 соціологічних досліджень, 27 анкетувань та 3 експрес-опитування. Актуальним було дослідження щодо

«Використання краєзнавчої літератури у бібліотеках міста, яка надійшла протягом 2014-2017 років». Метою дослідження стало: виявити інтенсивність використання та популяризації краєзнавчих фондів у міських бібліотеках, а також дослідити зміни в уподобаннях, які відбулися протягом трьох років та вивчити попит користувачів на книги хмельницьких авторів, заохотити їх до користування друкованою книгою як джерелом інформації та стимулювання до активного читання. Дослідження показало, що 32 % опитаних систематично знайомляться з літературою краєзнавчого характеру, 48 % – час від часу, 14 % – дуже рідко, 6 % – зовсім не звертаються до краєзнавчих документів. Аналіз відповідей показав, що читачі мають потребу у вивченні краєзнавчих документів та виявляють бажання самостійно вивчати свій край. Тобто, 54 % опитаних мають зацікавленість у пізнанні краю і займаються самоосвітою, вивчаючи свою малу батьківщину; 37 % респондентів займаються вивченням краєзнавчих документів у зв'язку з навчанням і 6 % – вивчають краєзнавчі ресурси з метою професійної діяльності; 3 % – це науковці та студенти, які проводять науково-дослідну роботу. Найбільший попит у користувачів мають видання історико-краєзнавчої тематики – 52 %. Вивчаючи краєзнавчі документи більшість опитаних найчастіше використовують книги (74 %). Інтернет-ресурси використовують 47 % опитаних. Найменше користуються попитом періодичні видання (24 %).

Проведене дослідження дозволило дійти висновку, що краєзнавча література, яка надходить у бібліотеки, має свого читача. Вона використовується для навчання, наукових досліджень, а також для самостійного вивчення рідного краю. Для популяризації цієї літератури активно застосовуються різноманітні форми масової роботи. Було

виявлено, що найменше користується попитом література природничого напрямку. Це говорить про те, що бібліотекам потрібно звернути увагу на природниче краєзнавство та активізувати популяризацію цієї літератури.

Науково-дослідна робота бібліотек області протягом 2018-2019 років була спрямована на вивчення стану бібліотечного обслуговування жителів населених пунктів, якість надання бібліотечних послуг, вивчення думки користувачів щодо якості роботи бібліотек, читацьких інтересів, визначення кращих краєзнавчих книг та книг сучасних українських та зарубіжних авторів, вивчення стану комп'ютеризації бібліотек.

Рекомендації та висновки досліджень впливають на подальшу діяльність бібліотек, дозволяють визначити вектор дії для покращення роботи відповідно до очікувань користувачів.

«Стан інформації в публічних бібліотеках Хмельницької області»
(станом на 1.01.19)

№ п/п	Назва району, м.ст. ОТГ	Кількість бібліотек			Кількість інформаційних ресурсів										Кількість читачів			Кількість видань	
		Всього (бібліотечних)	підпорядков. до району	в т.ч. у селі	Комп'ютеризовано бібліотеки	в т.ч. у селі	Бібліотеки в доступі до Інтернету	в т.ч. у селі	Електронні бібліотеки в доступі до Інтернету	циф. фондів	циф. фондів	циф. фондів	циф. фондів	циф. фондів	в т.ч. у селі	в т.ч. у селі	в т.ч. у селі	в т.ч. у селі	в т.ч. у селі
1	Богородський	24	11	20	9	14	11	12	9	3	14	1	1	1	11	4	1	1	0,54
2	Валківський	42	30	27	15	24	22	11	9	8	12	1	1	1	20	7	3	1	13,02
3	Валківський	34	16	25	9	19	14	11	7	8	14	3	3	3	11	4	1	1	5,63
	Волоська міська ОТГ	24	8	20	0	0	0	0	4	0	7	2	2	2	8	1	1	1	4,07
	Волоська сільська ОТГ	0	3	0	2	4	3	2	2	3	1	1	1	1	2	2	4	1	0,40
	Валківська сільська ОТГ	3	2	1	1	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0,40
	Валківська сільська ОТГ	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	0,40
4	Богородський	54	24	43	16	19	16	12	9	9	12	1	1	1	1	1	1	1	5,74
	Богородська міська ОТГ	45	15	38	12	14	12	10	8	7	10	1	1	1	1	1	1	1	5,74
	Богородська сільська ОТГ	4	3	1	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0,40
5	Деражнянський	27	11	25	9	11	8	9	6	4	8	1	2	1	1	1	1	1	1,54
	Богородська сільська ОТГ	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0,40
6	Дунаївський	25	10	24	8	10	7	8	5	4	7	1	2	1	1	1	1	1	1,54
	Дунаївська міська ОТГ	62	43	53	35	32	31	26	25	16	31	2	2	2	1	1	1	1	2,3
	Дунаївська сільська ОТГ	39	20	34	16	16	17	16	15	9	21	1	2	1	1	1	1	1	1,5
	Дунаївська сільська ОТГ	9	9	8	8	8	8	8	8	8	8	1	1	1	1	1	1	1	0,40
	Дунаївська сільська ОТГ	9	9	8	8	8	8	8	8	8	8	1	1	1	1	1	1	1	0,40
7	Ізяславський	28	17	23	13	12	10	9	7	8	9	1	1	1	1	1	1	1	1,54
8	Кам'янець-Подільський	36	16	24	16	12	9	6	3	3	10	2	2	2	1	1	1	1	1,54
	Кам'янець-Подільська міська ОТГ	9	9	4	4	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0,40
	Кам'янець-Подільська сільська ОТГ	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0,40
	Кам'янець-Подільська сільська ОТГ	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	1	1	1	1	1	1	0,40
	Кам'янець-Подільська сільська ОТГ	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	1	1	1	1	1	1	0,40
	Кам'янець-Подільська сільська ОТГ	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	1	1	1	1	1	1	0,40
	Кам'янець-Подільська сільська ОТГ	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	1	1	1	1	1	1	0,40
9	Млинівський	39	17	26	8	19	14	10	6	3	8	1	1	1	1	1	1	1	1,54
	Млинівська міська ОТГ	15	2	17	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0,40
	Млинівська сільська ОТГ	7	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0,40
	Млинівська сільська ОТГ	14	14	8	8	11	11	6	6	1	4	1	1	1	1	1	1	1	0,40

Зміст

Вступ.....	3
<i>Вивчення потреб працівників бібліотек для розширення свого професійного світогляду (анкетування, 2018 р.).....</i>	6
<i>Краща книга Хмельниччини - 2017 (обласне дослідження, 2018 р.).....</i>	11
<i>Краща книга Хмельниччини - 2018 (обласне дослідження, 2019 р.).....</i>	13
<i>Сільські бібліотеки Хмельниччини: сучасна модель (обласне дослідження, 2019 р.).....</i>	16
<i>Соціологічні дослідження в бібліотеках області.....</i>	20
<i>Додаток «Стан інформатизації публічних бібліотек Хмельницької області».....</i>	37

Науково-аналітичне видання

**Науково-дослідна робота в бібліотеках
Хмельниччини: 2018-2019 роки
Вип. 14-15**

Укладач: *Гуменюк А. М.*

Рецензент: *Маковська В. В.*

Відповідальна за випуск:
Чабан К. А.

Комп'ютерна верстка, макетування, редагування:
Грудецька Т. В., Шмаль Т. А.

Підписано до друку 11.09.2020 р. Формат 60x84/16
Гарнітура Times New Roman. Наклад 20 прим.